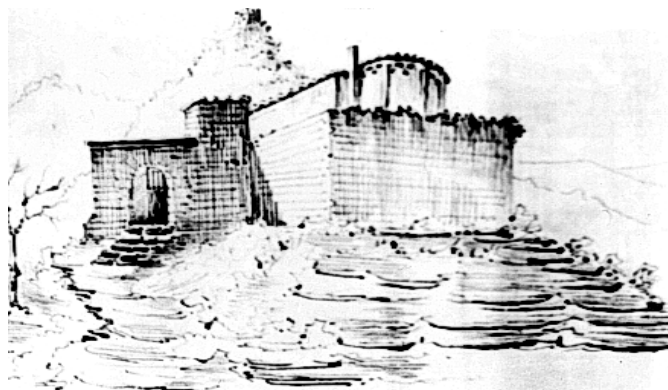

L'ERMITA DE LA MARE DE DÉU DE BRUGUERS

GRAVATS DE 1872 QUE DECORAVEN L'ANTIC ARXIU DE LA BARONIA D'ERAMPRU-
NYÀ, I QUE REPRESENTEN EL DAVANT I EL DARRERA DE L'ERMITA DE BRUGUERS

Breu esbós històric

Josep Campmany

L'ermita de Bruguers es troba en un petit coll del camí de Begues, que antigament s'anomenava Sitjar. El Sitjar es documenta per primer cop el 987, quan els monjos de Castelldefels donaren a un prevere les cases que hi tenien. Aquest monestir, fundat pels comtes de Barcelona cap al 966, fou dotat, entre altres béns, amb terres al Sitjar. La cessió al prevere ens suggereix que ja aleshores hi havia algun edifici religiós; ho suporta el fet que a prop hi ha un cementiri medieval on aparegué una làpida de l'any 945.

El topònim Sitjar indica que a l'indret hi havia sitges, dipòsits d'emmagatzematge, que a inicis del segle XX eren encara visibles. Més endavant, el 1100, s'hi documenta la casa d'un potentat barceloní. A finals del segle XII sabem que hi havia un colomer, i l'any 1286 també hi havia una farga o ferreria. La casa Forta del Sitjar s'esmenta el segle XIV: era propietat dels castlans d'Eramprunyà.

És llavors quan tenim notícies més precises de l'ermita. L'actual edifici té dues parts ben diferenciades. La més antiga és l'absis romànic, del segle XIII, vestigi d'un edifici primitiu que no allotjava la imatge de la Mare de Déu de Bruguers, sinó que era dedicat a Santa Maria Magdalena. Aquest culte, dotat pel senyor d'Eramprunyà Ferrer de Sant Martí entre 1208 i 1261, fou abandonat el 1327. Aquell any, el nou senyor del castell, Pere Marc, obtingué permís del bisbat per traslladar la imatge i el culte a una capella edificada de bell nou a la Roca, entre Gavà i Castelldefels. L'actual ermita esdevingué un simple oratori de camí, i amb els anys quedà malmesa i abandonada.

Però, més amunt de la muntanya, ja des de finals del segle XII, els fidels dels encontorns veneraven una marededéu trobada en una cova de la cinglera: la Mare de Déu de Bruguers. De la seva petita capella, erigida el segle XII, encara se'n poden veure les ruïnes, al turó del costat del castell. El culte era servit per deodates, una espècie de comunitat monàstica de dones lliurades al servei diví.

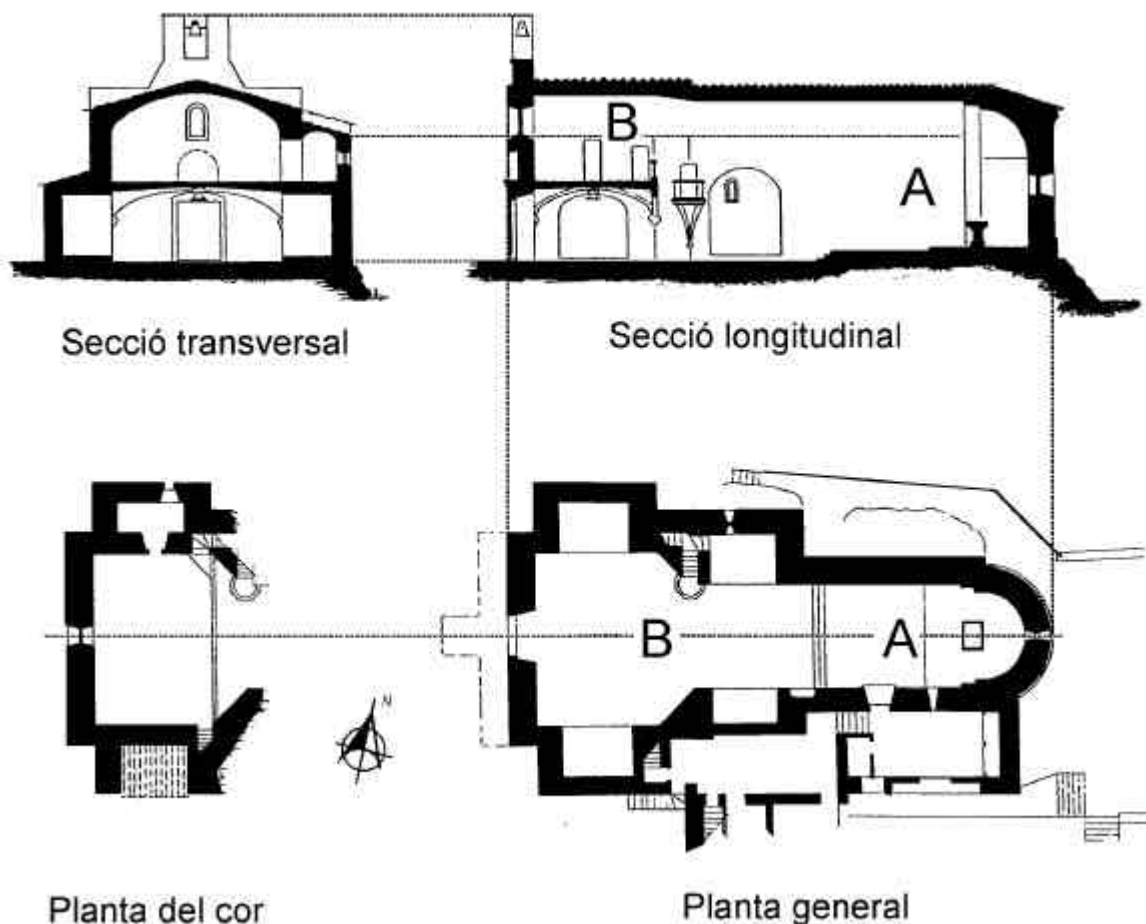
La llegenda explica que un pastor trobà la imatge en una cova l'any 1193, i l'agafà per ensenyar-la als amics. Però en arribar al poble ja no la tenia. L'endemà la retrobà al mateix lloc, l'agafà de nou, i la lligà al sarró. Arribat a Gavà, havia tornat a desaparèixer: només el braç, trencat, romania lligat al sarró. Davant del miracle, tots els veïns anaren a la cova, on retrobaren la imatge amb el braç trencat. Vista la voluntat divina de restar a la muntanya, edificaren ben a prop una humil capella, sobre el turó i arran del cingle.

Els Marc, quan esdevingueren senyors del castell, promogueren molt aquest culte. El 1348 hi posaren un clergue, i entre 1364 i 1387 feren obres a l'edifici. A finals d'aquell segle, el cavaller i poeta Jaume Marc II encarregà la fina i preciosa talla de la Mare de Déu de Bruguers que encara avui es conserva al Museu Diocesà. Més reformes es feren el segle XV, però la terrible guerra civil catalana de 1462-1472, a més de la destrucció del castell, enderrocà també amb la primitiva i aturonada ermita de Bruguers.

Fou llavors, l'any 1500, quan els jurats de Gavà i Castelldefels decidiren reconstruir el vell oratori del Sitjar. Pagaren l'ampliació que avui podem admirar a la banda de l'entrada, el cor, i la portalada gòticorenaixentista. L'any 1509, acabades les obres, la imatge de la Mare de Déu de Bruguers fou baixada en solemne processó a l'ermita de baix, la que avui contemplem, des de les ruïnes del turó. Els barons, les armes dels quals adornen la clau de volta del cor, presidiren aquell acte.

Foren aquests mateixos barons els qui, el 1548, projectaren convertir l'ermita de Bruguers en un monestir de frares. Idea que no reeixí per manca de diners suficients. A partir d'aquell moment els barons s'anaren desentenent de l'ermita. Els preveres que nomenaven no atenien les seves obligacions, només cobraven les rendes. Fou llavors quan els vassalls començaren a administrar el culte a la Mare de Déu. Els jurats i el rector de Gavà nomenaren uns ermitans, que vivien de l'almoïna, perquè la devoció popular era molt forta. Un magnífic retaule renaixentista presidia l'altar. I cada setembre, per la diada de la Mare de Déu, i a la primavera,

per dilluns de Pasqua, una gernació pujava en romeria des de Gavà. I des de Sant Climent per pasqüetes, de Begues per l'Ascensió, i de Castelldefels per Pentecosta. Per organitzar aquests aplecs, a la parròquia de Sant Pere de Gavà s'instituï una confraria, documentada ja el 1627. La doble administració de l'ermita (uns clergues nomenats pels barons i uns ermitans nomenats per l'Ajuntament i el rector de Gavà) provocà llargs plets entre ambdues bandes al llarg del segle XVIII. Actualment, l'ermita i la mujada i mitja de terres circumdants formen part de les propietats de la parròquia de Sant Pere de Gavà. La capella, que fou destruïda parcialment durant la revolució de 1936, presenta l'aspecte de la restauració realitzada l'any 1960.

Planta, alçat, secció i planta del cor de l'ermita de Bruguers. La zona marcada amb una "A" correspon a l'antiga esglésiola romànica del segle XIII, dedicada a Santa Magdalena i abandonada el 1327. La part marcada amb la "B" correspon a l'ampliació i obra nova del 1500. Dibuix de Joan Jardí per al treball de Montserrat Jardí, Santa Maria de Bruguers, Sant Miquel i Castell d'Eramprunyà, disponible a l'Arxiu Parroquial de Sant Pere de Gavà. Publicat a J. Campmany (coord.), Gavà, Ed. Cossetània, 2001.